

РИМСКИЯТ ПЪТ *NAISSUS - TIMACUM MAIUS – TIMACUM MINUS – CONBUSTICA (COMBUSTICA) – RATIARIA*

ВЛАДИМИР П. ПЕТРОВИЧ, ВОЙСЛАВ ФИЛИПОВИЧ, КРАСИМИРА ЛУКА

По протежение течението на реките Тимок (*Timachus*) в Източна Сърбия и Арчарица в Северозападна България е преминавал един от най-старите и важни пътища на Балканите в античността - пътят *Naissus-Ratiaria*, свързващ Централните Балкани в района на *Naissus* (съвременен град Ниш) с Дунавския басейн. Известният римски итинерарий от IV в. *Tabula Peutingeriana* споменава следните станции и разстоянието между тях, разположени между *Naissus* и *Ratiaria*: *Naisso XXVII Timaco Maiori X Timaco Minori XXVII Conbustica XXVII Ratiaria*. Първите две от тях - *Timacum Maius* и *Timacum Minus* са разположени на територията на съвременна Република Сърбия.

Първата пътна станция *Timacum Maius* може да бъде локализирана в долината на река Свърлиг около съвременният град Нишевац, тъй-като това е първият район след Ниш, където условията са подходящи за развитието на голямо римско селище. От 2008 г. на това място се провеждат археологически проучвания под егидата на Института за Балкански изследвания към Сръбската Академия на Науката и Изкуствата. Втората пътна станция *Timacum Minus* е идентифицирана край съвременното село Равна до Княжевац, където освен укрепление, е съществувало и значително римско селище. Компилаторът на Певтингеровата карта едва ли е можел да пропусне да отбележи мястото на това селище, тъй-като недалеч от тук римският път завива рязко на изток, напуска долината на Тимок и пресича Стара планина през прохода Кадъбоаз, продължавайки в посока *Conbustica* и *Ratiaria* в Северозападна България.

На българска територия изследванията започват също през 2008 г. под егидата на Българско Археологическо Сдружение. В продължение на няколко години са проведени теренни издирвания и археологически проучвания на римската пътна станция *Conbustica*. По време на тези изследвания са локализирани единадесет антични обекта, разположени около вероятното трасе на пътя, събрана е информация за топографията на района, произхождащите от тук случайни находки и е документирано трасето на главния път, свързващ пътната станция *Conbustica* с главния град на областта - *Ratiaria*. Проследена е и второстепенна пътна артерия. Произхождащите от тези обекти керамика и находки са подложени на цялостен компаративен анализ, което позволява предварителното датироване на селищата в долината на река Арчарица. На базата на тази датировка е предложена схема за развитие на селищната структура в региона през различните периоди и е направен извода за трасирането на пътя *Ratiaria - Conbustica* още в първите години от римското присъствие, както и за неговото военно предназначение.

Въпреки че дава изключително важна информация, касаеща основните комуникативни артерии, характеристиката на релефа, имената и характера на селищата, разстоянията между

тях, означени в римски мили, Певтингеровата карта не бива да бъде възприемана изцяло като достоверна. Тя съдържа множество грешки, дължащи се вероятно на неточни преписи или други причини, които могат да бъдат коригирани единствено чрез мултидисциплинарен подход и главно чрез археологически проучвания и резултатите от тях. Такъв е случаят с разстоянията, посочени в Певтингеровата карта между станциите *Naissus - Timacum Maius - Timacum Minus* и *Conbustica - Ratiaria*. Като се вземат предвид данните от установеното със сигурност трасе между *Conbustica* и *Ratiaria*, както и вероятната локализация на двете станции *Timacum*, то със сигурност данните, посочени в *Tabula Peutingerina* би трябвало да бъдат коригирани.